

פרשת ויקרא

א

ספר ויקרא

"ה' פעמים כתיב כאן [ביום הראשון למעשה בראשית] 'אורה', כנגד המישה חומשי תורה.. 'זירא אלוקים את האור כי טוב' – כנגד ספר ויקרא, שהוא מלא הלכות רבות" (בראשית רבה פ"ג, ה)

יש להקשות: הרי גם ספר דברים הוא "מלא הלכות רבות" (כמפורש בהמשך דברי המדרש); מדוע איפוא נאמר הביטוי "טוב" רק ביחס לספר ויקרא, ולא ביחס לספר דברים¹?

ההסבר לכך הוא על יסוד דברי הזוהר², שיגיעה ועמל בלימוד התורה מביאים לידי "כמה טבין"; ומכאן יש ללמוד, שהביטוי "טוב" מתייחס להבנת התורה כשהיא מושגת על-ידי עמל ויגיעה.

ובכך הוא ייחודו של ספר ויקרא - כדברי התוספות³ שספר ויקרא הוא "חמור שבספרים", כלומר שהוא הספר הקשה ביותר ללימוד ולהבנה, ויש צורך בעמל רב כדי להבינו על בוריו; ולכן נאמר "טוב" דוקא ביחס לספר ויקרא, שכן לימוד ספר זה דורש את היגיעה הרבה ביותר.

(לקוטי שיחות ח"ד ע' 1306; התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 181)

-
1. וראה באריכות בהמשך דברי המדרש ובמפרשים.
 2. ח"א קל, ב - נתבאר בהמשך תרס"ו ע' עח ואילך.
 3. ברכות יח, ב ד"ה סיפרא.

ב

ספר ויקרא

יש לבאר את תוכן שמו של הספר – "ויקרא":

בספר התניא⁴ מוסבר, שהסיבה לכך שלימוד התורה נקרא בשם "קריאה" ("קורא בתורה") היא כדי לבטא את הקשר בין הלומד ובין הקב"ה, נותן התורה: "שעל-ידי עסק התורה קורא להקב"ה לבוא אליו, כביכול כאדם הקורא לחברו שיבוא אליו, וכבן קטן הקורא לאביו לבוא אליו".

ומאחר שספר ויקרא הוא הספר האמצעי שבתורה, בבחינת "ברית התיכון" של התורה כולה – נרמז הדבר בשמו של ספר זה, "ויקרא".

(שיחת ש"פ ויקרא תשל"ב)

ג

ספר ויקרא

"מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים, ואין מתחילין בבראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין; יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין" (ויקרא רבה פ"ז, ג)

יש לבאר בכוונת הדברים:

אחד הדברים המיוחדים את הקרבת הקרבנות ביחס לשאר המצוות הוא העובדה שהיא מופיעה בכתוב כבר לפני מתן-תורה, כמפורש בכתוב⁵ שנח הקריב קרבנות עם תום המבול. המפליא שבדבר הוא, שהכתוב מקפיד

4. סוף פרק לז.

5. נח ז, כב.

להדגיש שהקרבנות היו "מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור" – על-אף שהבחנה בין בעלי-חיים טהורים לטמאים לא נקבעה אלא במתן-תורה, שנים רבות לאחר-מכן!

ומכאן יש ללמוד, שעוד לפני שניתנה התורה בפועל, ולפני שחלה החובה לקיים את מצוותיה - ואף לפני זמנם של האבות, שקיימו את כל התורה כולה עוד לפני נתינתה⁶ - היתה כבר משמעות לתורה ולמצוותיה, עד כדי השפעה על התנהגותו המעשית של נח.

זוהי הסיבה לכך שהתחלת לימוד התורה של ילדי ישראל היא בהקרבנות הקרבנות: בגיל זה הילדים אינם חייבים עדיין במצוות (ועל-פי רוב אפילו לא הגיעו לחינוך), בדומה למצב שקדם למתן-תורה; ולכן מתחילים הם את לימודם בענין הקרבנות, שהחלו עוד לפני מתן-תורה - כדי לבטא בכך את חשיבותה של התורה בחייהם גם כשהם עדיין אינם חייבים במצוותיה.

והדבר מדויק בלשון המדרש – "שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין"⁷: בכך מתכוון המדרש לקרבנות שלפני מתן-תורה, שבהם לא חלו עדיין רוב הדינים וההגבלות האמורים ביחס לקרבנות שלאחר מתן-תורה, והדרישה היחידה היתה שהקרבנות יהיו בעלי-חיים טהורים⁸.

ויש להוסיף ולבאר ביתר עומק, על-פי פנימיות העניינים:

הסיבה לכך שהקרבנות התחילה כבר לפני מתן-תורה היא משום שהקרבנות, מבחינת מהותם העצמית, הם נעלים יותר מהתורה; הם מבטאים את הקירבה ("קרבנות" – מלשון קרבה) והקשר הפנימי בין יהודי ובין הקב"ה, קשר שאינו תלוי בקיום התורה והמצוות (ולכן יש בכוחם לכפר על מי שעבר על מצות התורה).

6. ראה יומא כח, ב. קידושין פב, א.

7. ביטוי שלכאורה אינו ברור כל-צרכו על-פי פשוטם של דברים, שכן לא מצינו (לאחר מתן-תורה) שהקרבנות מוגדרים כ"טהורים".

8. ראה זבחים קטו, ב.

ובדומה לכך היא מעלתם של תינוקות של בית רבן – שמאחר שהם אינם מחוייבים עדיין בתורה ובמצוות (ולכן הם נקראים "טהורים", מאחר ש"אינם יודעים מהו טעם חטא ועוון"⁹), ניכר בגלוי הקשר הפנימי ביניהם ובין הקב"ה, קשר שאינו תלוי בקיום התורה והמצוות¹⁰.

ולכן מתחילים התינוקות את לימודם בענייני הקרבנות – "יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין". (לקוטי שיחות חכ"ב ע' 1 ואילך)

ד

וַיִּקְרָא (א, א)

האות א' שבמלה "ויקרא" היא קטנה מהרגיל ("א' זעירא"); ואילו האות א' הפותחת את ספר "דברי הימים" (במלה "אדם") היא גדולה מהרגיל ("א' רבתי").

ויש לבאר את הרמז בדבר:

כשמדובר ביחס לקב"ה (כמו בפרשתנו, העוסקת בקריאתו של הקב"ה אל משה) – על האדם להיות בבחינת "זעירא", להקטין ולבטל את עצמו בפני בוראו;

ואילו כשמדובר ביחס לעולם (כמרומו בשמו של ספר "דברי הימים", העוסק בתולדות העולם) – על האדם להיות בבחינת "רבתי", למשול בסביבתו ולהשפיע עליה¹¹ (כמאמר חז"ל¹² "כל אחד ואחד חייב לומר 'בשבילי נברא העולם'").

(שיחת ד' אדר-שני תשמ"א)

9. תנחומא צו יד.

10. ראה גם המאור שבתורה לספר שמות, ע' נח-נט.

11. ראה גם המאור שבתורה לספר בראשית, ע' שעה.

12. סנהדרין לו, א.

ה

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֶהָל מוֹעֵד (א, א)

"נכתבה האל"ף זעירא.. רמוז שמשה זכה לקריאה זו לפי שהקטין את עצמו" (כלי יקר)

יש לדקדק: למה נרמזה ענוותנותו של משה דוקא כאן?

כדי לבאר זאת עלינו להקדים את הסברו של אדמו"ר הזקן¹³, שה"אל"ף זעירא שבפרשתנו מקבילה ל"אל"ף רבתי המופיעה בתחילת ספר "דברי הימים", במלה "אדם": כשם שבמשה נאמרה "אל"ף זעירא, "לפי שהקטין את עצמו" – כך נאמרה באדם הראשון "אל"ף רבתי, שכן הוא הכיר במעלותיו הגדולות והתפאר בהן, דבר שהביא בסופו של דבר לחטא עץ הדעת.

ולפי הסבר זה יש לומר, שענוותנותו של משה ("אל"ף זעירא) שימשה כתיקון וכפרה על הרגשת הגדלות של אדם הראשון ("אל"ף רבתי)¹⁴.

וזוהי הסיבה לכך שענווה זו רמוזה דוקא כאן, בפרשה העוסקת בהשראת השכינה במשכן ("ויקרא אל משה.. מאוהל מועד"):

ידועים דברי חז"ל¹⁵, שחטא עץ הדעת הביא זוהמה לעולם, וזוהמה זו פסקה במתן-תורה, אך חזרה שוב בשעת חטא העגל. ומאחר שהשראת השכינה במשכן שימשה כסימן לכפרה על חטא העגל¹⁶ - נמצא שהיא מסמלת גם את הכפרה והתיקון לחטא עץ הדעת.

13. הובא בספר השיחות ה'ש"ת ע' 68.

14. ויש לומר, שהדבר נרמז גם בהמשך הכתוב (פסוק ב) - "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'": גם מי שנמצא בדרגה רוחנית נעלית, בדומה לאדם הראשון (ראה פרש"י שם) – צריך להיזהר מפני זחיחות הדעת, ועליו לבטל את אישיותו העצמית ולהקריבה לפני הקב"ה ("אדם כי יקריב מכם").

15. ראה שבת קמו, א. זהר ח"א נב, ב. ח"ב קצג, ב.

16. פרש"י תחילת פרשת פקודי. שמיני ט, כג.

ולכן נרמזה ענוותנותו של משה דוקא כאן, בפרשה העוסקת בהשראת השכינה במשכן – שכן ענוותנותו של משה היא שכיפרה על הרגשת הגדלות של אדם הראשון, שהובילה לחטא עץ הדעת, והשראת השכינה במשכן היא הסימן לכפרה זו.
(לקוטי שיחות ח"ז ע' 1 ואילך)

ו

וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו (א, א)

"לכל דיברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה, לשון חיבה" (רש"י)

יש לבאר, שסדר הדברים בלשונו של רש"י – "לכל דיברות ולכל אמירות ולכל ציוויים" – הוא בסגנון "לא זו אף זו":

"דיברות": "אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה"¹⁷, ולכן מובן שיש להקדים "לכל דיברות" לשון חיבה, כדי שלא להבהיל את השומע בדברים קשים ללא הכנה.

"אמירות": אמירה היא לשון רכה¹⁸, ולכן היה מקום לומר שאין צורך להקדים לכך לשון חיבה, שהרי גם האמירה עצמה היא בלשון רכה; ולכן מחדש רש"י שגם "לכל אמירות" קדמה לשון חיבה.

"ציוויים": כשמדובר בציווי, היה מקום לומר שהשימוש בלשון חיבה אינו רק מיותר, אלא הוא אף מזיק – שהרי ציווי הוא אמירה מוחלטת שאין לזוז ממנה, והשימוש בלשון חיבה עלול לרכך ולהחליש את תוקף

17. פרש"י בהעלותך יב, א.

18. ראה פרש"י יתרו יט, ג.